

Regeringens proposition

1977/78: 59

om särskilt arbetsmarknadspolitiskt stöd inom stålindustrin m. m.;

beslutad den 10 november 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

PER AHLMARK

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillfälligt särskilt sysselsättningsbidrag till företag med dominerande ställning på en ort, s. k. 75 %-bidrag, skall kunna utgå under åren 1978 och 1979 till företag inom stålindustrin. Ett alternativ införs till det bidragsvillkor enligt vilket bidrag endast utgår om företaget inte varslar eller tar tillbaka ett varsel. Bidrag skall nu också kunna utgå om ett företag som har varslat förklarar sig berett att skjuta på uppsägningarna. Bidraget skall i sådant fall inte utgå under lagstadgad varseltid.

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-11-10

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Ahlmark

Proposition om särskilt arbetsmarknadspolitiskt stöd inom stålindustrin m. m.

I propositionen (1977:78: 47) angående åtgärder för att underlätta strukturomvandlingen inom vissa branscher har chefen för industridepartementet under hänvisning till en av 1977 års specialstålutredning överlämnad rapport (Ds I 1977: 3) redogjort för läget inom och framtidsutsikterna för den svenska specialstålindustrin m. m. I propositionen behandlas specialstålindustrin och stålgljuterierna. Förhållandena inom handelsstålföretagen kommer att behandlas i en särskild proposition.

Redogörelsen i propositionen mynnar ut i konstaterandet att en fortsatt strukturrationalisering är nödvändig inom nämnda branscher av vårt näringsliv och att denna inom flera produktområden och för vissa produktionsenheter kräver genomgripande åtgärder. Om inga åtgärder vidtas är situationen sådan att man måste räkna med drastiska nedskärningar och i en del fall nedläggning av verksamheter. De enskilda enheternas storlek och lokalisering innebär att en sådan utveckling skulle få mycket allvarliga sysselsättningskonsekvenser.

De åtgärder som föreslås i propositionen syftar till att minska de finansiella hindren för angelägna strukturella förändringar inom de förut nämnda branscherna. Sålunda föreslås ett system med, dels statliga lån för investeringar och för likviditetsförstärkning i företagen, dels statliga garantier för lån som företagen tar upp på den ordinarie kapitalmarknaden. Låneramen föreslås till 700 milj. kr. och garantiramen till 600 milj. kr. Prövningen av låneansökningar skall ankomma på en särskild för ändamålet inrättad delegation i vilken skall ingå representanter för de anställda och företagen i de berörda branscherna.

I propositionen sägs vidare att den strukturella omvandling som är att

vänta inom nu berörda branscher — och som de nya lånemöjligheterna är avsedda att underlätta — med all sannolikhet inte kommer att kunna förhindra relativt betydande sysselsättningsminskningar inom de berörda företagen de närmaste åren. Detta kommer i åtskilliga fall att drabba s. k. enföretagsorter, där sysselsättningsnedgången kan få särskilt negativa konsekvenser. Flera av företagen är finansiellt svaga till följd av de senaste årens bristande lönsamhet. För att lösa sysselsättningsproblemen måste hela den medelsarsenal som står till förfogande på de lokaliseringsspolitiska och arbetsmarknadspolitiska områdena utnyttjas. I de fall detta inte är tillfyllest bör den berörda personalen övergångsvis och så långt möjligt beredas fortsatt sysselsättning inom vederbörande företag. Som villkor för finansiellt stöd till strukturåtgärder bör gälla att företaget mot ersättning åtar sig att medverka till sådan fortsatt sysselsättning. Jag avser nu att ta upp frågan om formerna och villkoren för sådan ersättning.

Liksom chefen för industridepartementet utgår jag från att företagen så långt möjligt medverkar till att nya arbetstillfällen tillkommer på de orter som berörs. Detta bör ske i samverkan med de kommunala myndigheterna och de fackliga organisationerna och med utnyttjande av de möjligheter som står till buds inom det lokaliseringsspolitiska åtgärdsystemet. I denna samverkan ingår självfallet också länsstyrelserna och arbetsmarknadsverket. Arbetsförmedlingen har ansvaret för att övertalig personal som sägs upp får hjälp med anvisning av nytt arbete och behövlig utbildning. Denna uppgift försvåras väsentligt om de nuvarande anställningarna upphör på en gång i stor omfattning. Det är därför angeläget att åtgärder vidtas för att söka förlänga den tid som står till arbetsförmedlingens förfogande för att överväga lämpliga åtgärder för den berörda personalen. Som chefen för industridepartementet har framhållit kan detta lämpligen ske genom att övertalig personal — som inte inom lagstadgade varsel- och uppsägningstider bedöms kunna beredas nytt arbete eller utbildning — ges tillfälle att stanna kvar i sin nuvarande anställning längre än som vore motiverat från rent företagsekonomiska utgångspunkter.

För att göra detta möjligt bör statliga bidrag utgå till resp. företag mot att de förklarar sig beredda att behålla personal som blir övertalig under längre tid än som motsvarar i lag och avtal föreskrivna varsel- och uppsägningstider. Gällande regler för dessa tider finns intagna dels i lagen (1974: 12) om anställningsskydd och dels i lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder. I den senare lagen stadgas att varsel om sådan driftinskränkning som kan medföra uppsägning skall lämnas till länsarbetsnämnden minst sex månader före driftinskränkningen, om fler än 100 arbetstagare berörs av uppsägningen; kortare varseltider gäller om färre arbetstagare berörs. I den förra lagen sägs att varsel om uppsägning på grund av arbetsbrist skall lämnas till berörd

kollektivavtalsbärande arbetstagarorganisation minst en månad före uppsägningen och att sådant varsel som skall lämnas till länsarbetsnämnd också skall lämnas till arbetstagarorganisation. Enligt lagen har arbetstagare vidare rätt till en uppsägningstid av en—sex månader beroende bl. a. på ålder.

Redan i våras beslutade riksdagen (prop. 1976/77: 95, AU 26, rskr 281) om ett statligt bidrag att användas för att bereda industriföretag en möjlighet att behålla sin personal längre än som motsvarade dessa varsel- och uppsägningstider. Detta bidrag utgår till företag som har avgörande betydelse för sysselsättningen på en lokal arbetsmarknad och som måste minska sin produktion avsevärt och därför måste varsla om driftinskränkning och säga upp en viss del (som regel minst 100) av sin arbetsstyrka. Bidraget utgår om företaget i stället för att varsla och säga upp den berörda personalen behåller och sysselsätter den i verksamhet som är skild från företagets ordinarie produktion.

Bidrag utgår med 75 % av företagets lönekostnader och sociala avgifter för de arbetstagare som ingår i den övertaliga arbetsstyrkan, dvs. för dem som eljest skulle ha varslats och sagts upp, och kan beviljas för tid fram till utgången av år 1977. Regeringen har dock i proposition 1977/78: 32 föreslagit att sådant bidrag skall kunna utgå också under första halvåret 1978.

Det är angeläget att här understryka syftet med detta bidrag, nämligen att ge arbetsförmedlingen ökat rådrum för vidtagande av erforderliga åtgärder till hjälp för de arbetstagare som berörs av den förutsedda driftinskränkningen. De åtgärder som arbetsförmedlingen regelmässigt vidtar när ett företag varslat om uppsägningar i mera väsentlig mån nämligen tillsättandet av samrådsgrupper, inrättandet av särskild arbetsförmedlingsmottagning på företaget o. dyl. måste alltså, även i de fall då bidrag som här sägs har beviljats, sättas in utan dröjsmål för genomgång av vilka åtgärder som för de enskilda arbetstagarna kan komma att behöva vidtas. Anvisning till nytt arbete eller till arbetsmarknadsutbildning bör alltså påbörjas och genomföras snarast möjligt och inte anstå till efter utgången av bidragsperioden.

Detta bidrag, det s. k. 75 %-bidraget, bör kunna komma till användning även för de stålföretag som jag nu diskuterar. Det ankommer på länsarbetsnämnden att bedöma huruvida ökat rådrum med hjälp av detta bidrag bör eftersträvas. Om bidrag utgår och således berört företag har åtagit sig att behålla övertalig personal för längre tid än planerat bör detta beaktas vid de förhandlingar som är avsedda att äga rum mellan den delegation som har föreslagits bli inrättad i den nyss nämnda propositionen om specialstålindustrin m. m. och vederbörande företag. Bidrag bör även kunna komma i fråga för företag inom handelsstålindustrin.

Användbarheten av bidraget i detta sammanhang begränsas emeller-

tid av att det är avsett att utgå längst t. o. m. första halvåret 1978. Den förutsatta begränsningen av antalet anställda vid stålföretag är avsedd att komma till stånd under en längre tidsperiod. Jag förordar därför att 75 %-bidraget då fråga är om företag inom stålindustrin får utgå under ytterligare tid, förslagsvis fram till utgången av juni månad år 1979. Inbegripet en därpå följande varseltid om upp till sex månader innebär detta ett rådrum för arbetsförmedlingen omfattande ca två år.

De företag varom nu är fråga kan antas arbeta under skiftande betingelser och de villkor i fråga om varsel och uppsägning som nu gäller för 75 %-bidraget kan i vissa fall behöva ges en annan utformning. Det kan tänkas komma att föreligga situationer då det bedöms vara en fördel om varsel kan meddelas i planerad tid och bidrag beviljas på villkor att företaget skjuter på de uppsägningar som skall följa på varslet.

Varsel som utfärdas enligt reglerna i lagen om anställningsfrämjande åtgärder skall så snart det kan ske åtföljas av en förteckning över vilka arbetstagare som omfattas av varslet. Nuvarande regler för 75 %-bidraget förutsätter som jag nämnt att företaget inte varslar eller tar tillbaka redan utfärdat varsel. Någon förteckning över vilka personer som skulle ha berörts av varsel finns därmed inte heller vid den tidpunkt då bidragsfrågan prövas. Arbetsförmedlingen får därmed inte heller veta vilka personer som är uppsägningshotade. Det skulle dock underlätta arbetsförmedlingens arbete om man snarast får veta vilka arbetstagare man har att hjälpa och därmed omedelbart kan påbörja det direkt platsförmedlande arbetet. Med hänsyn härtill anser jag att en möjlighet bör öppnas för länsarbetsnämnden att bevilja bidrag även i de fall då vederbörande företag vill utfärda varsel omedelbart. Bidrag bör i sådant fall utgå endast om företaget förklarar sig berett att i behövlig utsträckning fördröja uppsägningarna under viss tid efter den i varslet angivna tidpunkten. Bidrag bör utgå endast för tid efter det att den i främjandelagen föreskrivna varseltiden har gått ut, dock längst under en period motsvarande vad jag nyss har förordat i fråga om 75 %-bidrag enligt gällande regler, dvs. så länge berörda arbetstagare är kvar i företaget eller uppbär lön under uppsägningstid, dock längst till utgången av år 1979. Detta innebär en bidragsperiod om högst 18 månader under förutsättning att ett sex månaders varsel utfärdas senast den 1 januari 1978. I detta sammanhang bör framhållas att om varsel har lämnats enligt främjandelagens regler, något nytt varsel inte behöver lämnas för de uppsägningar som sedermera behöver verkställas.

Den bidragsperiod som jag nu har förordat motsvarar den tidsfrist som jag i dag anser att arbetsförmedlingen behöver. Regeringen bör emellertid inhämta riksdagens bemyndigande att om så behövs förlänga bidragsperioden längst till utgången av år 1980.

Som villkor för bidrag bör i övrigt gälla vad som redan nu utgör förutsättningen för bidrag, exempelvis i fråga om den övertaliga arbets-

styrkans placering i arbeten utanför den egentliga produktionen.

Kostnaderna för en bidragsgivning med den utsträckning i tiden som jag här har förordat beror naturligtvis på det antal personer för vilka bidrag beviljas. För bidrag till 3 000 personer i genomsnitt under 18 månader kan kostnaderna beräknas till ca 270 milj. kr. Utgifterna för bidragsgivningen, som i huvudsak faller på budgetåret 1978/79, torde få bestridas från det under tolfte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Sysselsättningskapande åtgärder. Frågan om anslag för ändamålet torde få tas upp i anslutning till budgetpropositionen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels godkänna de grunder för särskilt sysselsättningsbidrag till stål-företag som jag nu har förordat,

dels ock bemyndiga regeringen att om så behövs förlänga bidragsperioden längst till utgången av år 1980.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.